

तर्हि किमर्चादावर्चनमनर्थकमेवनेत्याह अर्चादाविति सर्वभूतेष्ववस्थितं मांस्वल्हदियावन्नवेदस्वकर्मकृत् कर्माविरोधेन यथावकाशम् अनेन कर्म निष्ठाया अपि स एवावधिरित्युक्तं भवति ॥ २५ ॥ अंतरा अंतरं भेदमुत् अपि अरमल्पम् अल्पमपि भेदयः पश्यतीत्यर्थः यद्वा अंतरामध्ये उदरं शरीरं मृत्युरहंतस्य भयं विदधे करोमि ॥ २६ ॥ अथ अतः सर्वभूतेषु कृतालयं कृतावासं तत्र हेतुः भूतानामात्मानम् अंतर्गमिणम् अभिन्नेन चक्षुषा समदर्शनेन ॥ २७ ॥ तत्रापि यथोत्तरं मानाद्यतिशयः कर्तव्य इति वक्तुं तारतम्यमाह जीवा इति सार्द्धैः षड्विधैः अजीवानां अचेतनेभ्यः ततस्तेष्वपि

अर्चादावर्चयेत्तावदीश्वरं मांस्वकर्मकृत् ॥ यावन्नवेदस्वल्हदिसर्वभूतेष्ववस्थितम् ॥ २५ ॥ आत्मनश्च परस्यापि यः करोत्यंतरोदरम् ॥ तस्य भिन्नदृशो मृत्युर्विदधे भयमुल्बणम् ॥ २६ ॥ अथ मांसं सर्वभूतेषु भूतात्मानं कृतालयम् ॥ अर्हयेद्दानमानाभ्यां मैत्र्या भिन्नेन चक्षुषा ॥ २७ ॥ जीवाश्चेष्टास्त्यजीवानां ततः प्राणभूतः शुभे ॥ ततः स चित्ताः प्रवरास्ततश्चेन्द्रियवृत्तयः ॥ २८ ॥ तत्रापि स्पर्शवेदिभ्यः प्रवरारसवेदिनः ॥ तेभ्यो गंधविदः श्रेष्ठास्ततः शब्दविदो वराः ॥ २९ ॥ रूपभेदविदस्तत्र ततश्चोभयतोदतः ॥ तेषां बहुपदाः श्रेष्ठाश्चतुष्पादस्ततो द्विपात् ॥ ३० ॥ ततो वर्णाश्च चत्वारस्तेषां ब्राह्मण उत्तमः ॥ ब्राह्मणेष्वपि वेदज्ञोऽर्थज्ञोऽभ्यधिकस्ततः ॥ ३१ ॥ अर्थज्ञात्संशयच्छेत्ता ततः श्रेष्ठान्स्वकर्मकृत् ॥ मुक्तसंगस्ततो भूयानदोग्धा धर्ममात्मनः ॥ ३२ ॥ तस्मान्मय्यर्पिता शेषक्रियार्थात्मानिरंतरः ॥ मय्यर्पितात्मनः पुंसो मयि संन्यस्तकर्मणः ॥ ३३ ॥

प्राणभूतः प्राणवृत्तिमंतः स चित्ताः ज्ञानवंतः

इन्द्रियाणां वृत्तयो येषु इन्द्रियवृत्तयो वृक्षाणामपि सूक्ष्माः संत्येव तथा हि महाभारते मोक्षधर्मेऽपुष्मर्यते तस्मात्पश्यंति पादपाः तस्माज्जिघ्रंति पादपा इत्यादिप्रसिद्धा तरुषु प्रभूतानुस्पर्शनेन्द्रियवृत्तिरेव ॥ २८ ॥ अतस्तेभ्यः स्पर्शवेदिभ्यो रसवेदिनो मत्स्यादयः श्रेष्ठाः गंधविदो भ्रमरादयः शब्दविदः सर्पादयः ॥ २९ ॥ रूपभेदविदः काकादयः उभयतोदंता येषाम् अपादेभ्यस्तेभ्यो बहुपदाः तेभ्यश्चतुष्पादा इत्यर्थः द्विपान्मनुष्यः ॥ ३० ॥ ततस्तेषु वर्णाः ॥ ३१ ॥ संशयच्छेत्ता मीमांसकः ततोऽपि केवलात् स्वधर्मकृतमुक्तसंगस्य लक्षणम् आत्मनो धर्ममदोग्धानिष्काम इत्यर्थः ॥ ३२ ॥ अर्पिता अशेषाः क्रिया अर्थास्तत्फलानि आत्मा देहश्च येन अतएव निरंतरः अव्यवहितः ॥ ३३ ॥